

органи», до яких віднесено органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, Бюро економічної безпеки України, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції.

Якщо ж все ж таки вважати прокуратуру відповідно до статті 131¹ Конституції України, частиною системи правосуддя, а не правоохоронним органом, тоді, ймовірно, слід вести мову про іншу архітектуру побудови системи суб'єктів у сфері боротьби з організованою злочинністю та створення навчального закладу зі спеціальної підготовки і підвищення кваліфікації суддів та прокурорів – Академії правосуддя, що відповідатиме сучасній практиці Європейської спільноти.

Войтович Н.Ф.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри права

історичного факультету

Житомирського державного університету

імені Івана Франка

ВІЙСЬКОВІ ТА ВОЄННІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

З'ясування питання: військові та воєнні кримінальні правопорушення – має на теперішній час не тільки теоретичне, але і практичне значення.

З 24 лютого 2022 року, в день, коли сталося широкомасштабне вторгнення військ російської федерації на територію незалежної України, відмежування таких кримінально протиправних діянь дає можливість правомірно притягнути осіб, що їх вчинили, до кримінальної відповідальності в Україні та до відповідальності в міжнародних судах, щоб отримати справедливе та невідворотне покарання.

Одинадцятий розділ Кримінального кодексу України (далі КК України) має назву «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)» [1].

Стаття чотириста перша вищевказаного кодексу передбачає, що військовими кримінальними правопорушеннями (після набуття чинності змін до КК України в 2018 році, саме правопорушення, а не злочини, так як не всі діяння мають в санкції статей кримінальні покарання, які пов'язані з позбавленням волі) є передбачені даним розділом кримінально протиправні діяння проти встановленого діючим законодавством порядку несення та проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів.

Тобто, понести кримінальне покарання за такі протиправні діяння, може лише спеціальний суб'єкт, а саме військовослужбовці Збройних Сил України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також інші особи, визначені законом.

Розділ двадцятий КК України передбачає виключний перелік кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Поняття «воєнного злочину» в ньому відсутнє, однак, не тільки в даному розділі, передбачені діяння, які відповідають ознакам воєнних злочинів, які перераховані в Статуті Міжнародного кримінального суду (Римський статут).

Конституція України вказує на те, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

В зв'язку з тим, що воєнні злочини – це порушення міжнародного гуманітарного права, вони є одним з різновидів кримінально-караних діянь, як на національному, так і міжнародному рівнях.

Женевські конвенції (їх чотири) та Додатковий протокол до них вимагають від держав-підписантів криміналізувати порушення гуманітарного міжнародного права у національному законодавстві.

Нашою державою така вимога виконана і внесена до Кримінального кодексу України стаття 438 «Порушення законів та звичаїв війни». Крім того, це не єдиний воєнний злочин. До такою групи відносять і мародерство, і насильство над населенням у районі воєнних дій, погане поводження з військовополоненими, незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання ними.

На теперішній час, юрисдикцію, щодо воєнних злочинів, має Міжнародний кримінальний суд, який заснований на основі Римського статуту [3]. Ним розглядаються справи за вчинення злочинів проти людяності, геноциду, порушення законів та звичаїв війни. Міжнародний кримінальний суд розташований у Гаазі, однак засідання суду можуть проходити в будь-якому місті.

У відповідності до міжнародного законодавства строки давності за вчинення воєнних злочинів не передбачені.

Аналізуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що основною функцією виділення військових кримінальних правопорушень в окремий розділ Закону про кримінальну відповідальність є охорона суспільних відносин, які існують між державою і військовослужбовцями під час несення ними певного виду військової служби, яка полягає у їх професійній діяльності осіб та якщо вони придатні за станом здоров'я та віком, і пов'язана з охороною державного суверенітету, незалежністю та територіальною цілісністю. Такі кримінально протиправні діяння повинні спричинити істотну шкоду правилам проходження військової служби або поставити під загрозу правоохоронювальні інтереси, пов'язані з нею.

Що стосується воєнних злочинів, то вони посягають на міжнародно-правові принципи та приписи щодо правил та законів ведення війни.

Крім того, в міжнародному законодавстві, передбачена відповідальність певного військового командира за порушення його підлеглими приписів та норм міжнародного гуманітарного права при умові, що він знав або мав можливість дізнатися про вчинення такого роду протиправних діянь, однак не попередив чи не припинив їх вчинення.

Робота зі збору доказів російської агресії триває. Прокурор Міжнародного кримінального суду в Гаазі Карім Хан проголосив назви 39 країн, серед них Польща, Велика Британія, Чехія, Австрія, Канада, Литва, які звернулися до МКС з пропозицією допомоги в такій важливій справі, а також закликав всіх, хто бере участь в бойових діях на території України, неухильно дотримуватись діючих норм міжнародного гуманітарного права.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n2834>.
2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Римський статут міжнародного кримінального суду: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text